

II композиторський. Бакалаври. I семестр. Поліфонія.

Котляревська О.І.

(14 тижнів)

Тема 1. Вільний стиль: загальна музично-естетична характеристика.

Вплив нових тенденцій інструментальної музики, якісне збагачення поліфонії. Перехід контрапунктичних технік з церковних модусних ладів у сферу мажоро-мінорної тональної системи. Поширення “дозволеності” в інтонаційно-інтервальному плані, хроматизація, застосування збільшених та зменшених інтервалів та ін. Вихід на нову гармонічну основу з можливостями об’єднання в єдиний логічний процес модуляційної техніки, нової хроматики.

Поширення меж тонально-гармонічних можливостей відкрило нові обрії в сфері формоутворення. Все більшого значення набувають великі, складні за формою, тривалі за часом, динамічні за змістом композиції як в вокальній, так в інструментальній музиці.

Перехід від тематичної “невизначеності” і нечіткості до інтонаційно-індивідуалізованого, образно-конкретизованого й жанрово-визначеного, синтаксично структурованого тематизму. Особливого значення набуває метро-ритмічний фактор.

Література:

Евдокимова Ю. К. Музыка эпохи Возрождения. XV век. История полифонии: вып. 2А. – М.: Музыка, 1989.

Пэрриш К., Оул Дж. Образцы музыкальных форм от грегорианского хора до Баха. – М.: Музыка, 1975.

Тюлин Ю. Искусство контрапункта. – М.: Музыка, 1964.

Завдання:

Визначити та проілюструвати основні ознаки вільного стилю (в порівнянні із строгим) в контексті поліфонічних технік

Тема 2. Інвенція та прелюдія: особливості поліфонічної техніки та формобудови.

Визначення прелюдії та інвенції як інструментальних жанрів, їх порівняльна характеристика за типом розвитку музичного матеріалу, специфікою жанрово-інтонаційних джерел, формоутворення, композиції, особливостей використаних поліфонічних технік. Структурні та логіко-композиційні параметри одночастинної та старовинної двочастинної форм. Принципи експонування та розвитку музичного матеріалу. Роль кадансів як завершуючого фактору. Особливості тонально-гармонічної організації.

Тема та параметри її характеристики й аналізу.

Поліфонічні прийоми розвитку, непереривність розвитку, процесуальність.

Література:

Евдокимова Ю. К. Музыка эпохи Возрождения. XV век. История полифонии: вып. 2А. – М.: Музыка, 1989.

Пэрриш к., Оул Дж. Образцы музыкальных форм от грегорианского хора до Баха. – М.: Музыка, 1975.

Тюлин Ю. Искусство контрапункта. – М.: Музыка, 1964.

Павлюченко С. Руководство к практическому изучению основ инвенционной полифонии. – М., 1953.

Завдання:

Написати твори в жанрі прелюдії та інвенції.

Тема 3. Специфіка поліфонічної техніки та формобудови в старовинних танцювальних сюїтах.

Особливості жанрів, які застосовуються в інструментальних старовинних сюїтах. Принципи експонування тематизму, його розвиток, поліфонічні техніки, формобудова, образно-інтонаційні характеристики, тонально-гармонічні закономірності композиційної організації. Специфіка поліфонічної фактури. Характеристика жанрів: прелюдія, алеманда, куранта, сарабанда, жига. Роль поліфонічних технік в інших танцювальних жанрах (менуєт, гавот та ін). Дво- та тричастинна форми.

Література:

Евдокимова Ю. К. Музыка эпохи Возрождения. XV век. История полифонии: вып. 2А. – М.: Музыка, 1989.

Полифоническая музыка. Вопросы анализа. Сборник трудов. Вып. 75. – М., 1984.

Хоминський Й. Історія гармонії та контрапункту: Том перший: Первісне багатоголосся. Доба орган уму. Поліфонія середньовіччя. – К.: Музична Україна, 1975.

Завдання:

Написати твір в будь-якому танцювальному жанрі з використанням поліфонічних технік експонування та розвитку музичного матеріалу.

Тема 4. Фуга як жанр та її різновиди.

Фуга як поліфонічна музична композиція, яка заснована на багаторазовому проведенні теми (однієї або кількох) у всіх голосах. Фуга як найпоширеніший жанр і форма поліфонії бароко. Ранні фугіровані форми – інструментальні канцони та річеркари, їх походження.

Загальна композиційна логіка фуги: експозиція, розвиваючий розділ, заключний розділ, кода.

Основні поліфонічні прийоми розвитку, поширене застосування різноманітних контрапунктичних технік. Їх провідна роль в загальній драматургії твору при багаторазовому проведенні теми (тем).

Література:

Полифоническая музыка. Вопросы анализа. Сборник трудов. Вып. 75. – М., 1984.

Хоминський Й. Історія гармонії та контрапункту: Том перший: Первісне багатоголосся. Доба орган уму. Поліфонія середньовіччя. – К.: Музична Україна, 1975.

Пясковський І. Б. Поліфонія: Навчальний посібник для вищих музичних навчальних закладів. – К., 2003.

Завдання:

Написати річеркар або канцону, проаналізувати її.

Тема 5. Тема фуги та її параметри. Види відповідей та протискладання.

Параметри характеристики теми, принципи її аналізу: жанрово-інтонаційні витоки, синтаксис, за структурними параметрами, за ладотональними особливостями, кульмінація та засоби її здійснення. Поняття “кадета”.

Види відповідей – тональний та реальний.

Протискладання як контрапункт. Принцип поєднання контрасту та єдності. Утримане та неутримане протискладання. Поняття похідного контрасту.

Література:

Павлюченко С. Руководство к практическому изучению основ инвенционной полифонии. – М., 1953.

Пясковський І. Б. Поліфонія: Навчальний посібник для вищих музичних навчальних закладів. – К., 2003.

Тюлин Ю. Искусство контрапункта. – М.: Музыка, 1964.

Завдання:

Написати варіанти тем для фуги, відповідей до них та протискладання, проаналізувати.

Семінар

Тема фуги та її параметри. Види відповідей та протискладання.

Проаналізувати та порівняти теми фуг, види простикладення та відповідей в фугах з поліфонічних циклів **І. С. Баха, Д. Шостаковича, П. Хіндеміта, Р. Щедрина, В. Бібіка, М. Скорика**

Література:

Павлюченко С. Руководство к практическому изучению основ инвенционной полифонии. – М., 1953.

Пясковський І. Б. Поліфонія: Навчальний посібник для вищих музичних навчальних закладів. – К., 2003.

Тюлин Ю. Искусство контрапункта. – М.: Музыка, 1964.

Тема 6. Інтермедії: функції та їх інтонаційно-тематична основа.

Роль та місце інтермедій в композиції фуги.

Функції інтермедій: тематичний розвиток, модулювання, контрастування, зв'язок між проведеннями теми. Варіантність та розробковість як властивості інтермедій.

Тематичний зміст інтермедій: на матеріалі теми, протискладання, самостійний матеріал.

Поліфонічні техніки в інтермедіях.

Література:

Павлюченко С. Руководство к практическому изучению основ инвенционной полифонии. – М., 1953.

Пясковський І. Б. Поліфонія: Навчальний посібник для вищих музичних навчальних закладів. – К., 2003.

Тюлин Ю. Искусство контрапункта. – М.: Музыка, 1964.

Завдання:

На основі написаних раніше або нових тем (та протискладань до відповідей) навести можливі варіанти інтермедій.

Семінар

Інтермедії: функції та їх інтонаційно-тематична основа.

Знайти та охарактеризувати особливості інтермедій в фугах з поліфонічних циклів **І. С. Баха, Д. Шостаковича, П. Хіндеміта, Р. Щедрина, В. Бібіка, М. Скорика**

Література:

Павлюченко С. Руководство к практическому изучению основ инвенционной полифонии. – М., 1953.

Пясковський І. Б. Поліфонія: Навчальний посібник для вищих музичних навчальних закладів. – К., 2003.

Тюлин Ю. Искусство контрапункта. – М.: Музыка, 1964.

Тема 7. Експозиція фуги, її різновиди: особливості тонально-гармонічного плану та образно-тематичної характеристики.

Експозиція однотемної фуги. Комбінації тонального проведення тем. Роль послідовності вступу голосів як основа образної драматургії. Додаткові проведення тем та контрекспозиція. Тонально-гармонічний план. Розташування й характер інтермедій.

Література:

Пясковський І. Б. Поліфонія: Навчальний посібник для вищих музичних навчальних закладів. – К., 2003.

Завдання:

Написати експозицію однотемної фуги, продумати можливості її поширення за рахунок додаткових проведенень або контрекспозиції.

Семінар

Експозиція фуги, її різновиди: особливості тонально-гармонічного плану та образно-тематичної характеристики.

Аналіз експозицій однотемних фуг з поліфонічних циклів **І. С. Баха, Д. Шостаковича, П. Хіндеміта, Р. Щедрина, В. Бібіка, М. Скорика**

Література:

Пясковський І. Б. Поліфонія: Навчальний посібник для вищих музичних навчальних закладів. – К., 2003.

Тема 8. Типи розвитку теми.

Тема як основа композиційної організації фуги. Принципи видозмін теми як принцип розвитку: тонально-гармонічний, метро-масштабний (збільшення, зменшення), інверсійний (обернення, ракохід, ракохід в оберненні). Поєднання принципів видозмін як метод варіантності в розвитку теми.

Інтермедія як інтонаційний тип розвитку елементів теми.

Література:

Евдокимова Ю. К. Музыка эпохи Возрождения. XV век. История полифонии: вып. 2А. – М.: Музыка, 1989.

Мюллер Т. Полифония. – М., 1989.

Павлюченко С. Руководство к практическому изучению основ инвенционной полифонии. – М., 1953.

Завдання:

Додати до написаних раніше або нових тем їх варіантних змін.

Семінар

Типи розвитку теми.

1. Знайти та проаналізувати видозміни тем в фугах з поліфонічних циклів **Й. С. Баха, Д. Шостаковича, П. Хіндеміта, Р. Щедрина, В. Бібіка, М. Скорика**

Література:

Евдокимова Ю. К. Музыка эпохи Возрождения. XV век. История полифонии: вып. 2А. – М.: Музыка, 1989.

Мюллер Т. Полифония. – М., 1989.

Павлюченко С. Руководство к практическому изучению основ инвенционной полифонии. – М., 1953.

Тема 9. Розвиваючий розділ: засоби та принципи розвитку, композиційні особливості.

Тонально-гармонічний принцип розвитку, значення інтермедійного матеріалу, використання варіантних видозмін теми, фрагментарний розвиток теми, поліфонічні техніки.

Кульмінаційні зони. Тонально-гармонічні кульмінації. Принцип однотональної фуґи. Принцип перегармонізації теми.

Література:

Евдокимова Ю. К. Музыка эпохи Возрождения. XV век. История полифонии: вып. 2А. – М.: Музыка, 1989.

Мюллер Т. Полифония. – М., 1989.

Павлюченко С. Руководство к практическому изучению основ инвенционной полифонии. – М., 1953.

Завдання:

Написати розвиваючий розділ до вже написаної експозиції фуґи.

Тема 10. Заключний розділ, кода: тонально-гармонічні та образно-тематичні особливості.

Ознаки початку заключного розділу фуги. Заключний розділ в одночастинній, двочастинній та тричастинній фугах. Скорочення та динамізація заключного розділу. Кода, її ознаки та функції. Стретне проведення теми як тематична кульмінація фуги. Прийоми ствердження основної тональності.

Література:

Евдокимова Ю. К. Музыка эпохи Возрождения. XV век. История полифонии: вып. 2А. – М.: Музыка, 1989.

Мюллер Т. Полифония. – М., 1989.

Павлюченко С. Руководство к практическому изучению основ инвенционной полифонии. – М., 1953.

Завдання:

Дописати заключний розділ з кодою до однотемної фуги; охарактеризувати її форму.